

УДК: 159.9:316.6

DOI: [https://doi.org/10.17721/upj.2021.2\(16\).6](https://doi.org/10.17721/upj.2021.2(16).6)

Курапов А. О.,

кандидат психологічних наук,
асистент кафедри експериментальної
та прикладної психології,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
E-mail: ankurapov@knu.ua
ORCID: 0000-0002-1286-9788

Несен Р. С.,

магістр психології,
факультет психології,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
E-mail: roman.nesen@knu.ua
ORCID: 0000-0002-8220-7472

СПЕЦИФІКА КРОС-КУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ АКУЛЬТУРАЦІЇ

Акультурація – популярний термін у крос-культурній психології, психології культури та етнокультурній психології. Сам термін нині використовується у дослідженні взаємодії двох або більше етнокультурних спільнот, результатом якої є обрання певної стратегії взаємодії як однієї особи, так і групи. Обрані стратегії взаємодії називаються стратегіями акультурації, і до них входять: інтеграція, асиміляція, сепарація, маргіналізація. Вибір певної стратегії залежить від низки соціально-демографічних та психологічних чинників. Велика кількість досліджень акультурації на сьогоднішній день здійснена або у крос-культурному, або психолого-антропологічному підходах. У статті описано результати дослідження мігрантів з України у Сполучених Штатах Америки та представлено чинники акультурації у межах крос-культурного підходу до її дослідження. Результати дослідження показують, що необхідно розрізняти соціально-демографічні та психологічні чинники. Соціо-демографічні змінні визначають розподіл значень індивідуаль-

но-психологічних характеристик. За результатами т-тесту встановлено, що чоловіки та жінки обирають однаково інтеграцію та сепарацію як стратегії акультурації. Суттєва різниця виявлена між чоловіками та жінками при виборі стратегій маргіналізації та асиміляції. Молодші досліджувані схильні обирати асиміляцію та інтеграцію, водночас як старші обирають маргіналізацію та сепарацію. Виявлено також психологічні характеристики осіб, які обирають різні стратегії акультурації. Інтеграцію найчастіше обирають особи із яскраво вираженою феміністністю, відкритістю та цілеспрямованістю, переважно особи юнацького віку із середньою культурною дистанцією. Асиміляцію обирають більшою мірою ті особи, які мають яскраво виражену відкритість до нового досвіду та низьку культурну дистанцію. Сепарацію обирають особи чуттєві, замкнені, часто істеричні, цілеспрямовані, імпульсивні та схильні до агресії. Маргіналізацію обирають інфантильні особи, які є нестабільними та вразливими.

Ключові слова: акультурація, стратегії акультурації, крос-культурна психологія, міграція, етнокультурні спільноти.

Постановка проблеми. Акультурація – популярний термін у крос-культурній психології, оскільки він максимально точно описує взаємодію двох етнокультурних спільнот незалежно від детальної специфіки цієї взаємодії. Сам термін «акультурація» вперше був використаний антропологами Р. Редфілдом, Р. Лінтоном та М. Херсковіцем: у своїй доповіді «Меморандум дослідження акультурації» вони представили наступне визначення: «акультурація являє собою феномен, що виникає в результаті безпосереднього, тривалого контакту груп індивідів із різними культурами, що виражається у зміні патернів оригінальної культури однієї або обох груп; це визначення акультурації відрізняється від простої зміни культури, яке є аспектом акультурації та асиміляції, яка є фазою акультурації» (Redfield, Linton, Herskovits, 1936). Пізніше під акультурацією розуміли зміни в культурі, ініційовані зіткненням двох або більше автономних культурних систем. С. Сімонс зазначає, що акультурація може бути визначена як процес пристосування, який відбувається між членами двох різних рас у випадку тривалого контакту і якщо в ньому були присутні необхідні психічні умови; результатом подібного контакту є досягнення відносної групової гомогенності (Simons, 2013). Незважаючи на очевидність того факту, що акультурація тягне за собою двосторонні процеси змін, подальші дослідження в цій області сфокусувалися на пристосуванні і змінах, що відбуваються в групах мігрантів, «візитерів» та інших куль-

турних меншин в результаті їх контактів із домінуючою більшістю. Таким чином було визначено специфіку дослідження акультурації в межах крос-культурного підходу, де це явище розглядається як процес взаємодії різних груп при якому відбуваються зміни як на індивідуальному, так і на груповому рівнях.

Протягом останніх двох десятиліть акультурація стала визнаватися в якості основної пояснювальної змінної у вивченні психологічних проблем етнокультурних спільнот. У такому випадку було сформовано декілька основних шляхів вивчення цього явища. По-перше, шляхом пошуку подібності у варіаціях прояву змін, що відбуваються під час взаємодії двох етнокультурних спільнот. По-друге, аналіз змісту цих подібностей може прояснити картину результатів серед досліджень акультурації в цілому. Оцінка достовірності контенту може визначити способи дослідження акультурації, які можуть бути більш придатними для оцінки певних типів акультурації.

Зазначена схема дозволяє максимально чітко окреслити специфіку підходу до визначення акультурації в крос-культурній психології. Акультурація відбувається на індивідуальному, а не на груповому рівні. Вона власне відноситься до процесуальних змінних, які, у свою чергу, визначають динаміку крос-культурних змін та впливів. Вона також виступає процесуальною характеристикою адаптації, як соціальної, так і біологічної, які також виявляються на рівні популяції або груп. Останні визначають тло, або середовище, в якому протікають зміни або яке змушує до змін, тобто, воно є змінюючим, незалежно від індивідуальної активності, яка може бути представлена у поведінці. Із цього всього випливає, що акультурація є описовим конструктом задля пояснення змін у внутрішніх характеристиках у зв'язку із впливом середовища. Таким чином, наше дослідження передбачає визначення чинників, які спрямовують процес акультурації та ведуть до вибору конкретної стратегії акультурації як результату міжкультурної взаємодії. Акультурація як психологічне явище у крос-культурній психології представлена як процесуальна змінна індивідуального рівня.

Мета статті. Визначити та окреслити головні психологічні чинники акультурації в контексті крос-культурного підходу.

Теоретичний аналіз

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Хоча існує твердження, що акультурація є важливою частиною крос-культурної психології, також існують і розбіжності в тому, як її концептуалізувати і виміряти. На думку Дж. Барнет, більшість дослідників і розробників крос-культурних досліджень мають неявне уявлення про процес, і це стосується

кожного аспекту акультурації, особливо того, як визначити та виміряти його, і які він може мати наслідки (Barnett, 2018). У першу чергу, акультурація стосується міграційних процесів: як внутрішніх, так і зовнішніх.

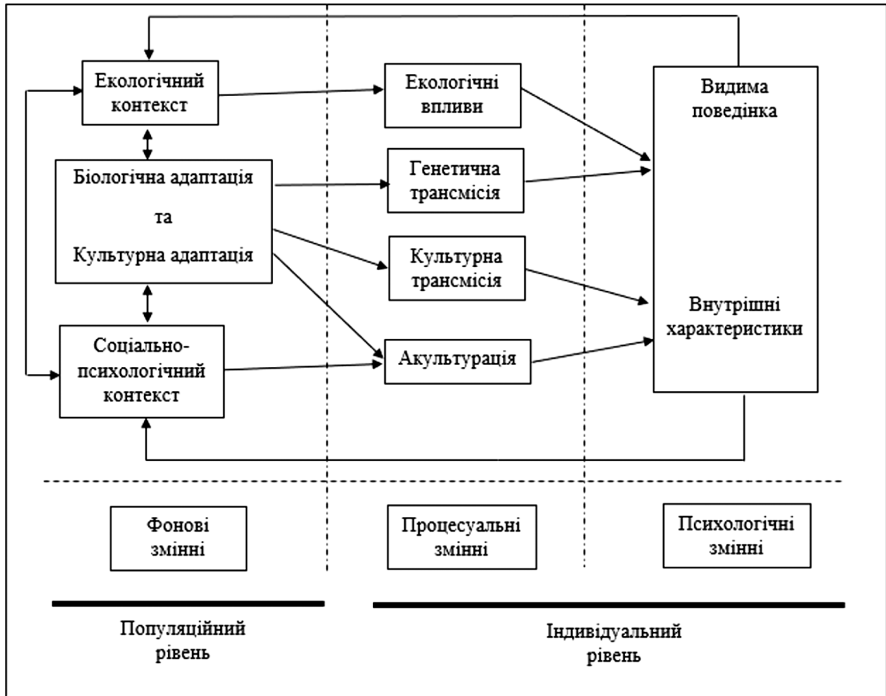

Рис. 1. Екокультурні зв'язки у крос-культурній психології та місце акультурації (джерело: Berry et al., 2002).

На рисунку 1 представлена схема розміщення акультурації відносно інших культурних змінних, які досліджуються у крос-культурній психології. Незважаючи на те, що до уваги беруться популяційний та індивідуальні рівні, дослідження стратегій акультурації можливе лише на популяційному рівні, оскільки її стратегії не представлені на індивідуальному та психологічному рівнях. У такому випадку дослідження акультурації є комплексним процесом, який повинен враховувати велику кількість параметрів, які можуть мати вплив на вибір стратегії акультурації.

Культурний контекст є найбільш узагальненою змінною крос-культурної психології, в якій розгортається процес акультурації. У певно-

му сенсі вкорінення концепції акультурації у початкових антропологічних значеннях процесу (як описано вище) є одним із прикладів такої практики. У ширшому сенсі дисципліна вимагає практиків, щоб зрозуміти у термінах крос-культурної психології обидві культури, які знаходяться в контакт: дослідники повинні розуміти й осіб-учасників контакту. Акультурація однієї особи зазвичай співвідноситься із групою, до якої вона належить. Як зазначає Т. Грейвз, психологічна акультурація відноситься до змін в людині, яка є учасником контакту із ситуацією, що, у свою чергу, знаходиться під впливом безпосередньо зовнішньої культури і змінює культуру, членом якої поступово стає. Є дві причини для збереження цих двох рівнів: 1) індивідуальна поведінка людини взаємодіє із культурним контекстом; 2) кожна людина, як представник певної культури, відчуває зміни не однаково, або відмінно від інших представників своєї етнокультурної спільноти (цит. за Cleveland, & Xu, 2019). Саме тому розгляд індивідуального рівня акультурації у крос-культурній психології повинен переважати над розглядом процесів акультурації у групі.

Важливо враховувати особливості культурного контексту, тобто, акультурація за межами культурного контексту відбуватися не може. Враховуючи специфіку підходу до акультурації у крос-культурній психології, варто окремо виокремити її динамічність як процес, а культурний контекст у такому випадку є процесом фоновим (див. рис. 1). У ширшому сенсі сама дисципліна вимагає практиків, щоб зрозуміти обидві культури, які знаходяться в контакт. Таким чином, відбувається пошук зв'язків між етнокультурними спільнотами (Данилюк, Курапов, & Ягієв, 2019). Акультурація групи походження особи пов'язана з індивідуальними змінами власне однієї особи.

Важливу роль у зазначеному підході відіграє параметр під назвою «оцінка». Основою концептуалізації стратегій акультурації є те, що існують два аспекти, які вказані двома двома напрямленими стрілками на рисунку 1 (розташування акультурації між фоновими та психологічними змінними, де фоніві є груповими процесами, а психологічні – індивідуальними). Перетин двох вимірів створює «ставлення простору», в якому можуть бути розташовані індивідуальні переваги над груповими процесами (Berry et al., 2002). Власне пошук психологічних особливостей людини у цьому просторі є проблемою вимірювання і включає в себе два альтернативні варіанти: (а) для оцінки двох основних аспектів важливо використовувати шкалу «самозвіту», де людина окреслюватиме як положення у недомінантній групі, так і «відображення» ставлення домінантної групи або (б) оцінити чотири сектори в цьому просторі (з використанням одного або декількох еле-

ментів для кожної позиції: асиміляція, інтеграція, поділ, і маргіналізація (Arends-Tóth, van de Vijver, 2006). Для організації дослідження у крос-культурному підході варто враховувати дві головні особливості. По-перше, це питання про те, що є головним чинником виникнення акультурації. Відповідно до звичайної практики крос-культурних досліджень, етнографічна робота (зазвичай описова) здійснюється паралельно із психометричною (Grigoryev & Berry, 2022). У такому випадку якісна робота означає включення двох проблемних питань: «служіння» культурі та міжкультурний контакт. Вони, у свою чергу, лежать в основі стратегій акультурації. Згідно Дж. Беррі та Д. Сем, такий підхід ґрунтувався на дослідженнях широкого спектру, які проводилися в США, Австралії, Канаді, Індії та Африці. Оскільки крос-культурна психологія керується універсалізмом як головним принципом роботи, то певний рівень уніфікації та узгодження повинен стосуватися майже всіх напрямків дослідницької роботи, що, у свою чергу, включає і акультурацію та формування стратегій акультурації відповідно (цит. за Ma, Pitner, Sakamoto, & Park, 2020).

По-друге, осмислення стратегій акультурації використовується для класифікації певних осіб. На думку К. Варда та Л. Кус, такий підхід дозволяє пояснити «ставлення простору» для визначення «місця положення» індивіда в процесі акультурації. Завдяки визначенню цього «положення» можна окреслити потенційну стратегію акультурації, яку обере людина. Дослідники вважають, що таким чином відбувається втрата цінної інформації про складність ситуації акультурації особи (Ward, & Kus, 2012). Проте такий підхід дозволяє стверджувати, що акультурація не є виключно зовнішньо детермінованою, а тому варто враховувати й психологічний аспект. Тобто, маючи певний набір рис, характеристик (те, що має сукупну назву «психологічні особливості») та враховуючи специфіку перебігу процесу акультурації, можливо розробити модель, що давала б змогу визначити, яку саме стратегію обере людина залежно від сукупності впливу зазначених чинників. За Дж. Беррі, такий рівень концептуалізації підходу до дослідження базується на чотирьох шкалах. Інакше кажучи, елементи шкал побудовані таким чином, щоб відобразити проблеми в різних акультураційних «доменах» (наприклад, що носити, з ким взаємодіяти, де жити), які були ідентифіковані за допомогою інформаторів під час початкової фази етнографічної розробки конструкту акультурації. Чотири шкали потім пов'язувалися із «типами» людей, і загальний бал розраховувався (як правило, після вибору пункту і специфіки аналітичних процедур) за кожною шкалою для кожної людини окремо. У результаті такого підходу дослідники мали змогу варіювати із результатами (Berry et

al., 2002). Наприклад, можна застосовувати багатофакторний аналіз, можна знаходити відповіді на запитання про відмінності, напругу (стрес) або потенційно кращу адаптацію в цілому. Тим не менш, який би метод не використовувався, існує обмежена можливість створення «стандартної» акультураційної міри, яку можна використовувати із кожною акультураційною групою. Це відбувається тому, що існує багато унікальних особливостей кожної конкретної ситуації акультурації, в тому числі різних культурних груп в контакт і відрізняється характером прояву культурних «доменів» у ситуації (Данилюк, Курапов, & Ягіяєв, 2019).

Таким чином, крос-культурний підхід до вивчення акультурації характеризується багатовимірністю, легкістю оперування та максимальною універсалізацією. Акультурація стала визнаватися в якості основної пояснювальної змінної у вивченні психологічних проблем етнічних меншин. Кількість параметрів, які є обов'язковими для дослідження акультурації в крос-культурній психології, дозволяє підтримувати максимально високу достовірність отриманих результатів. Незважаючи на відсутність певних подробиць, які важливо було б враховувати при дослідженні акультурації, крос-культурний підхід дозволяє окреслити саме специфіку концептуалізації акультурації як конструкту дослідження.

У нашому дослідженні специфіка крос-культурного підходу базувалась на поєднанні соціально-демографічних та психологічних змінних. Вік, стать та мотивація є ключовими соціо-демографічними характеристиками при виборі стратегії акультурації (Kurapov, 2018). Для кращого окреслення та представлення результатів варто ще раз представити соціально-демографічні змінні, які були включені до нашого дослідження. У першу чергу це мова повсякденного вжитку: російська та українська (розглядаються як рідна), німецька та англійська (розглядаються як нерідна). По-друге, це мотивація переміщення: робота, шлюб, освіта/навчання, програма обміну, власне міграція. По-третє, вік, який розглядається за віковими періодами: юнацький вік, рання дорослість, зріла дорослість. По-четверте це культурна дистанція: висока, середня та низька.

Результати

Представлена модель характеризується надмірною узагальненістю, адже вона має містити чинники, які є ідентичними для кожної стратегії. Для розробки представленої моделі проводилося дослідження за участю 279 осіб, мігрантів з України у Сполучених Штатах Америки, серед яких 115 чоловіків та 164 жінки, віком від 15 до 52 років.

Основними соціо-демографічними змінними дослідження, окрім віку та статі досліджуваних, виступали мова повсякденного вжитку та тип міграції. Результати розподілу за цими змінними представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Розподіл респондентів відносно типу міграції та мови повсякденного вжитку (кількість осіб)

Тип міграції	Мова				Всього
	Російська	Українська	Англійська	Німецька	
Власне міграція	17	4	31	21	73
Програма обміну	8	4	25	11	48
Освіта	12	14	36	14	76
Шлюб	8	2	19	5	34
Робота	6	3	30	9	48
Всього	51	27	141	60	279

Важливим аспектом дослідження було визначення, чи відбувається суттєва диференціація психологічних змінних залежно від соціо-демографічних. Така диференціація характерна для статі досліджуваних. За результатами t-тесту встановлено, що чоловіки та жінки обирають однаково інтеграцію та сепарацію як стратегії акультурації ($F = 6,776$ та $F = 2,960$ відповідно за тестом Левіна, при $sig = 0,10$ та $sig = 0,86$ відповідно). Суттєва різниця виявлена при виборі маргіналізації та асиміляції, ($F = 9,865$ та $F = 11,175$ відповідно за тестом Левіна, при $sig = 0,003$ та $sig = 0,002$ відповідно) тобто між чоловіками та жінками при виборі цих двох стратегій існує значуща різниця. Інших статистично значущих відмінностей не було виявлено.

Для побудови моделі чинників вибору стратегії акультурації використовувався кореляційний аналіз досліджуваних показників задля визначення найбільш суттєвих. При цьому отримано велику кількість значущих кореляцій, проте уваги заслуговують лише декілька із них. У першу чергу це стосується комунікативності, яка має значущі зв'язки з такими змінними: експресивність ($r=0,298$, $p=0,00$), тривожність ($r=0,275$, $p=0,00$), конформізм ($r=-0,221$, $p=0,00$), екстраверсія ($r=0,205$, $p=0,01$). Відповідно, більш тривожні досліджувані мають вищий рівень комунікативності. Абстрактність мислення має значущі зв'язки із нон-конформізмом ($r=0,215$, $p=0,00$). Емоційна нестабільність має більш значущі зв'язки із наступними змінними: сміливість

($r=0,301$, $p=0,00$), скептичність ($r=-0,408$, $p=0,00$), наївність ($r=-0,286$, $p=0,00$), спокій (стриманість) ($r=-0,318$, $p=0,00$), орієнтація на процес ($r=0,437$, $p=0,00$), локус контролю «Я» ($r=0,386$, $p=0,00$), депресивність ($r=-0,560$, $p=0,00$) та емоційна лабільність ($r=-0,575$, $p=0,00$).

Високий рівень експресивності має значущі зв'язки із наступними змінними: сміливість ($r=0,237$, $p=0,00$), наївність ($r=-0,207$, $p=0,01$), радикалізм ($r=0,254$, $p=0,00$), орієнтація на процес ($r=0,325$, $p=0,00$), локус контролю «Я» ($r=0,308$, $p=0,00$), скромність ($r=-0,538$, $p=0,00$) та маскулітність ($r=0,434$, $p=0,00$). Отримані результати дозволяють вказати на те, що досліджувані з високим рівнем експресивності також схильні бути достатньо радикальними, брати на себе відповідальність за власні дії, орієнтовані більше на процес діяльності, аніж на її результат та мають вищі показники наївності та маскулітності. Сміливість має значущі зв'язки з такими змінними: радикалізм ($r=0,254$, $p=0,00$), орієнтація на процес ($r=0,325$, $p=0,00$), локус контролю «Я» ($r=0,308$, $p=0,00$), депресивність ($r=-0,278$, $p=0,00$), комунікативність ($r=0,584$, $p=0,00$), скромність ($r=-0,538$, $p=0,00$), екстраверсія ($r=0,427$, $p=0,00$) та маскулітність ($r=0,434$, $p=0,00$). Чуттєвість має значущі зв'язки із деякими психологічними змінними: висока нормативність поведінки ($r=0,219$, $p=0,00$) та комунікативність ($r=0,202$, $p=0,01$). Скептичність взаємопов'язана з такими змінними: емоційна нестабільність ($r=-0,408$, $p=0,00$), тривожність ($r=0,339$, $p=0,00$), дратівливість ($r=0,347$, $p=0,00$), реактивна агресивність ($r=0,388$, $p=0,00$). Варто зауважити, що більш скептичними є досліджувані, тим вища їхня емоційна стабільність. Мрійливість пов'язана з: тривожністю ($r=0,226$, $p=0,00$), емоційним стресом ($r=0,233$, $p=0,00$), локусом контролю «Я» ($r=-0,251$, $p=0,00$), депресивністю ($r=0,306$, $p=0,00$) та розсудливістю ($r=-0,329$, $p=0,00$). Отримані результати показують, що більш стримані особи схильні до мрійливості, а також менш розсудливі і не прагнуть брати на себе відповідальність за власні вчинки. Штучність самопредставлення пов'язана із наступними психологічними змінними: неврастенією ($r=0,215$, $p=0,00$), комунікативністю ($r=-0,237$, $p=0,00$) та реактивною агресивністю ($r=0,262$, $p=0,00$). Тривожність має значущі зв'язки із: депресивністю ($r=0,486$, $p=0,00$), роздратованістю ($r=0,307$, $p=0,00$), розсудливістю ($r=-0,285$, $p=0,00$), скромністю ($r=0,242$, $p=0,00$), емоційною лабільністю ($r=0,401$, $p=0,00$) та фемінністю ($r=0,244$, $p=0,00$). Такі результати свідчать про те, що тривожніші досліджувані мають вищі показники депресивності, скромності, роздратованості та емоційної лабільності та нижчі – розсудливості і маскулітності.

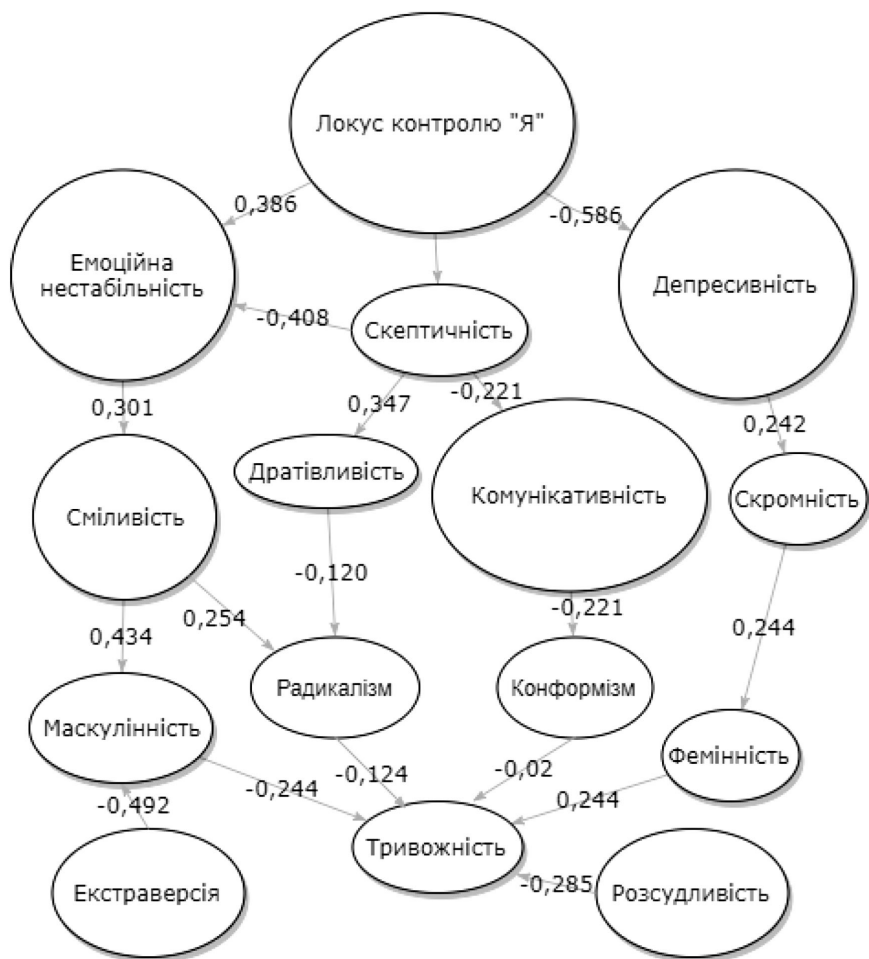

Рис. 2. Значення коефіцієнтів кореляції між індивідуально-психологічними характеристиками

Отримані результати дозволяють згрупувати чинники вибору стратегії акультурації та представити їх візуально (рис. 3).

Рис. 3. Сукупність чинників вибору стратегії акультурації

Дискусія

Формування прогностичних моделей у психологічних дослідженнях можливе тільки у випадках, якщо отримані результати є значущими, що у свою чергу, може гарантувати їх відтворюваність на генеральній сукупності. Більшість проведених досліджень у крос-культурному підході не формували прогностичних моделей, або моделей залежності вибору стратегії акультурації від соціо-демографічних та психологічних чинників у їх поєднанні: більшою мірою фокус стосувався або соціо-демографічних або психологічних чинників (Barnett, 2018; Cleveland, & Xu, 2019; Dow, 2011; Grigoryev, & Berry, 2022; Simons,

2013). Зокрема, Barnett (2018) описує вік та стать як чинники вибору стратегії акультурації, Cleveland, & Xu (2019) описують стратегії групового пристосування етнокультурних спільнот, Dow (2011) представляє вибір стратегії акультурації через факт наявності акультураційного стресу, Grigoryev & Berry (2022) описують кризу дослідження акультурації через обмеження моделі Беррі, що не дозволяє отримати чинники вибору в цілому, а Simons (2013) стверджує, що вибір стратегії залежить від «політичного настрою» суспільства, зокрема, у контексті готовності приймати менші етнокультурні спільноти.

У нашому випадку представлено узагальнену прогностичну модель, яка включає в себе тільки ті змінні дослідження, які безумовно визначають вибір стратегії акультурації. На відміну від попередніх досліджень, наша модель поєднує соціо-демографічні та психологічні чинники та дає змогу прогнозувати вибір стратегії залежно від наявності певних характеристик. Головною особливістю нашої моделі є те, що ліва та права сторони не тільки взаємодоповнюють одна одну, а ще й мають спільні характеристики. Йдеться про те, що фемінність, наприклад, є не тільки як чинником вибору інтеграції як стратегії акультурації, а також вона притаманна особам юнацького віку, які мають середню культурну дистанцію, спілкуються не рідною мовою та відчують високий рівень культурної безпеки. Саме для такої синхронізації варто було проводити надмірне узагальнення та перегрупування психологічних змінних. Варто також зауважити, що представлена модель не є вичерпною та всеохоплюючою, проте вона дозволяє максимально чітко представити основні закономірності, які були виявлені під час проведення дослідження.

Висновки

Таким чином, специфіка дослідження акультурації у крос-культурній психології характеризується дослідженням явища на груповому рівні, тобто на рівні популяцій. Для визначення чинників акультурації в межах цього підходу необхідно визначити спосіб вимірювання таким чином, щоб мати змогу дослідити індивідуальні зміни під час процесу акультурації. У результаті необхідно досліджувати ті психологічні змінні, які окреслюють максимально повний спектр характеристик особистості, адже так як дослідження акультурації є комплексним процесом, то і враховувати потрібно максимально широкий спектр змінних.

Сучасними дослідниками виокремлюються такі стратегії акультурації: асиміляція, інтеграція, сепарація і маргіналізація. Асиміляція – відмова від своєї культурної ідентичності та традицій і перехід в

більш велике співтовариство. Це може відбуватися шляхом абсорбції недомінантної групи в усталену домінуючу групу, або шляхом з'єднання багатьох груп з метою створення нового суспільства. Інтеграція розуміється як збереження деякої культурної цілісності групи (тобто реакція на зміни або деякий опір змінам), так і прагнення стати невід'ємною частиною більшої спільноти (тобто пристосування). Тому при виборі інтеграції відбувається збереження соціокультурної ідентичності і водночас відбувається приєднання до домінуючої суспільства. Відповідно, *інтеграцію* найчастіше обирають особи із яскраво вираженою фемінністю, відкритістю та цілеспрямованістю, в основному особи юнацького віку із середньою культурною дистанцією, які більшою мірою спілкуються не рідною мовою, які виїхали на навчання або за програмою обміну та почують себе культурно захищеними. Асиміляцію обирають більшою мірою ті особи, які мають яскраво виражену відкритість, довіру до приймаючого суспільства та які є достатньо імпульсивними; в основному це особи раннього дорослого віку, які мають низьку культурну дистанцію, виїхали без бажання повертатися на батьківщину, в основному спілкуються не рідною мовою та почують себе в безпеці. Сепарацію обирають особи чуттєві, замкнені, часто істеричні, цілеспрямовані, імпульсивні та схильні до агресії; в основному це особи віку пізньої дорослості, з високою культурною дистанцією, спілкуються переважно рідною мовою та не відчують культурної безпеки. Маргіналізацію обирають інфантильні індивіди, які є нестабільними та вразливими; в основному це особи віку пізньої дорослості, які виїжджають на роботу, спілкуються здебільшого не рідною мовою та не відчують культурної безпеки.

Згідно з отриманою моделлю, соціо-демографічні характеристики є визначальними для вибору стратегії акультурації. Зокрема, вибір залежить від віку досліджуваного та типу міграції, тобто основної мети переміщення до іншої країни. Поряд із соціо-демографічними характеристиками, вибір стратегії акультурації також залежить від психологічних характеристик. Зокрема, цілеспрямованість, відкритість новому досвіду сприяють вибору *інтеграції*. Відкритість новому досвіду, довіра та імпульсивність сприяють вибору *асиміляції*. Підвищена чуттєвість, замкненість, цілеспрямованість у поєднанні з імпульсивністю сприяють вибору *сепарації*. Інфантильність, емоційна вразливість та нестабільність у поєднанні із агресивністю сприяють вибору *маргіналізації*.

Перспективи подальших досліджень. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є інтеграція методологічних підходів щодо визначення рівнів акультурації, зокрема крос-культурний під-

хід фокусується на визначенні індивідуальних змін на психологічно-му рівні, водночас як психолого-антропологічний підхід фокусується на виокремленні індивідуально-групових особливостей, які можуть впливати на вибір стратегії акультурації, при цьому не використовуючи універсальної термінології.

Декларація про конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність потенційного конфлікту інтересів стосовно дослідження, авторства та / або публікації цієї статті.

Список використаних джерел

Arends-Tóth, J., & Van de Vijver, F. J. (2006). *Issues in the Conceptualization and Assessment of Acculturation*. In M. H. Bornstein & L. R. Cote (Eds.), *Acculturation and parent-child relationships: Measurement and development*. – Mahwah, NJ: Erlbaum.

Barnett, J. (2018). *Examining the lived experiences of acculturation among Haitian immigrants living in the United States: An Interpretative Phenomenological Analysis*. Auburn : Alabama.

Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Segall, M. H., & Dasen, P. R. (2002). *Cross-cultural psychology: Research and applications*. Cambridge University Press.

Cleveland, M., & Xu, C. (2019). Multifaceted acculturation in multiethnic settings. *Journal of Business Research*, 103, 250–260.

Danyliuk, I. V., Kozytska, I. V., & Kurapov, A. O. (2017). Ethno-cultural psychology: the science of culture, ethnicity and personality. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*, 21(3), 31–36.

Dow, H. D. (2011). The acculturation processes: The strategies and factors affecting the degree of acculturation. *Home Health Care Management & Practice*, 23(3), 221–227.

Grigoryev, D., & Berry, J. W. (2022). “Causality crisis” in acculturation research a false alarm?: A commentary on Kunst (2021). *International Journal of Intercultural Relations*, 86, 158–162.

Kurapov, A. O. (2018). Personality psychological profile as a determinant of acculturation strategy choice. *Ukrainian Psychological Journal*, 4(10), 90–99.

Ma, K., Pitner, R., Sakamoto, I., & Park, H. Y. (2020). Challenges in Acculturation among International Students from Asian Collectivist Cultures. *Higher Education Studies*, 10(3), 34–43.

Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M. J. (1936). Memorandum for the study of acculturation. *American anthropologist*, 38(1), 149–152.

Simons, S. A. (2013). Ships as ‘total institutions’: acculturating seafarers for a global political economy. *Roczniki Socjologii Morskiej*, (XXII), 62–68.

Ward, C., & Kus, L. (2012). Back to and beyond Berry’s basics: The conceptualization, operationalization and classification of acculturation. *International Journal of Intercultural Relations*, 36(4), 472–485.

Данилюк, І., Курапов, А., & Ягіяєв, І. (2019). *Етнокультури психологія: історія та сучасність*. (Монографія). Київ: АртЕк.

References

- Arends-Tóth, J., & Van de Vijver, F. J. (2006). *Issues in the Conceptualization and Assessment of Acculturation*. In M. H. Bornstein & L. R. Cote (Eds.), *Acculturation and parent-child relationships: Measurement and development*. – Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Barnett, J. (2018). *Examining the lived experiences of acculturation among Haitian immigrants living in the United States: An Interpretative Phenomenological Analysis*. Auburn : Alabama.
- Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Segall, M. H., & Dasen, P. R. (2002). *Cross-cultural psychology: Research and applications*. Cambridge University Press.
- Cleveland, M., & Xu, C. (2019). Multifaceted acculturation in multiethnic settings. *Journal of Business Research*, 103, 250–260.
- Danyliuk, I. V., Kozytska, I. V., & Kurapov, A. O. (2017). Ethno-cultural psychology: the science of culture, ethnicity and personality. *Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools*, 21(3), 31–36.
- Dow, H. D. (2011). The acculturation processes: The strategies and factors affecting the degree of acculturation. *Home Health Care Management & Practice*, 23(3), 221–227.
- Grigoryev, D., & Berry, J. W. (2022). “Causality crisis” in acculturation research a false alarm?: A commentary on Kunst (2021). *International Journal of Intercultural Relations*, 86, 158–162.
- Kurapov, A. O. (2018). Personalities psychological profile as a determinant of acculturation strategy choice. *Ukrainian Psychological Journal*, 4(10), 90–99.
- Ma, K., Pitner, R., Sakamoto, I., & Park, H. Y. (2020). Challenges in Acculturation among International Students from Asian Collectivist Cultures. *Higher Education Studies*, 10(3), 34–43.
- Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M. J. (1936). Memorandum for the study of acculturation. *American anthropologist*, 38(1), 149–152.
- Simons, S. A. (2013). Ships as ‘total institutions’: acculturating seafarers for a global political economy. *Roczniki Socjologii Morskiej*, (XXII), 62–68.
- Ward, C., & Kus, L. (2012). Back to and beyond Berry’s basics: The conceptualization, operationalization and classification of acculturation. *International Journal of Intercultural Relations*, 36(4), 472–485.
- Danyliuk, I., Kurapov, A., & Yahiiiaiev, I. (2019). *Enthcultural psychology: History and modernity*. Kyi v: ArtEk. [in Ukrainian].

Abstract

Kurapov A. O.,

Candidate of Science (PhD),
Professor assistant at Department
of Experimental and Applied Psychology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
E-mail: ankurapov@knu.ua

Nesen R. S.,

Masters of psychology,
faculty of psychology,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
E-mail: roman.nesen@knu.ua

THE SPECIFICITY OF CROSS-CULTURAL APPROACH TO THE DEFINITION OF PSYCHOLOGICAL FACTORS OF ACCULTURATION

Acculturation is a popular term in cross-cultural psychology, cultural psychology and ethnocultural psychology. The term itself is now used in the study of interaction or more ethnocultural communities, the result of which is the choice of a particular strategy of interaction as an individual and a group. Selected interaction strategies are called strategies, and they include: integration, assimilation, separation, marginalization. The choice of a particular strategy depends on a number of factors, both socio-demographic and psychological. A large number of studies of acculturation to date are implemented in either cross-cultural or psychological-anthropological approaches. The article presents the results of a study of migrants from Ukraine in the United States and presents the factors of acculturation within the cross-cultural approach to its study. The results of the study show that it is necessary to distinguish between socio-demographic and psychological factors. Detailed results and a model of the influence of each individual factor based on the results of a study of Ukrainian migrants are presented. Socio-demographic variables define the distribution of values of individual psychological characteristics. According to the results of t-test, men and women choose integration and separation as acculturation strategies identically. There is a noticeable difference in the choice of marginalization and assimilation. Younger respondents tend to choose assimilation and integration, while older respondents

choose marginalization and separation. Integration is often handled by people with strong femininity, openness and purposefulness, mostly young people with a medium cultural distance. Assimilation is mainly chosen by individuals who have a strong openness to new experience, who have a low cultural distance. Separation is chosen by sensual people, often hysterical, purposeful, impulsive, and with high levels of personal aggression. Marginalization is mainly chosen by infantile individuals who are unstable and vulnerable.

Key words: *acculturation, acculturation strategies, cross-cultural psychology, migration, ethnocultural community.*

Отримано – 9 червня 2021

Рецензовано – 12 червня 2021

Прийнято – 14 червня 2021

Received – June 9, 2021

Revision – June 12, 2021

Accepted – June 14, 2021